

✿ BUDAVÁRI ✿

2023. 8-9. ✿ IV. ÉVF. 4. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

OLYAN A BUDAI VÁR, MINT A VÁROS ÉKSZERDOBOZA

INTERJÚ FRENREISZ KÁROLLYAL

Újjászületés

A Karakas pasa tornya

Királyok vára

Szent István hitvese

YBL6

Új művészeti tér nyílt

NHP
NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

**BUDAVÁRI
PALOTANEGYED**

KEDVES OLVASÓ!

Örömmel jelenthetem, hogy júliusban újabb helyszínnel bővült a Budavári Palotanegyed látni-valóinak sora. Teljeskörűen felújítottuk a Karakas pasa tornyát, amely új külsőt kapott, és belső terei is megújultak. Az épületben információs pont és egy különleges hangulatú kávézó várja a látogatókat.

A Karakas pasa tornyának megnyitásával befejeztük a Csikós udvar és környezetének teljes újjáépítését. Az elmúlt években zajló helyreállítás eredményeként újjászülett a Lovarda és a Főörség, visszaépítettük a Hauszmann-féle rámpát és a Stöckl lépcsőt, felújítottuk az Ybl-támfalat, és kialakítottunk egy új, mediterrán növényekkel hívogató teret, a Török kertet, amely a Karakas pasa tornyához kapcsolódik.

Folyamatosan dolgozunk a Budavári Palota megújításán. Munkatársaink a közelmúltban találtak rá a hauszmanni palota eredeti homlokzati vakolatának egy darabjára, amely fontos információkkal szolgálhat a hiteles helyreállításhoz.

A Budavári Palotanegyed épületeinek múltját és az újjáépítés kulcsfontosságú témáit júliustól egy új tematikus sétán mutatjuk be látogatóinknak. Az *Újjászülető örökségünk* címmel induló vezetett séta a *Hausz-*

mann-sztori című kiállítás megtekintésével indul, majd az Oroszlános udvar, a Hunyadi udvar, a Halászógyerekek terasza, a Szent György tér és a Csikós udvar érintésével juthatnak el a résztvevők a Török kertbe. A sétát a megújult Karakas pasa tornyában zárjuk.

Legfrissebb magazinunkból ajánlom figyelmükbe a Kossuth-díjas Frenreisz Károllyal készült interjúnkat, aki a legendás budai ifjúsági parkbeli koncertekről is mesél. Beszámolunk egy megtisztelő látogatásról is: Hauszmann Alajos Egyesült Államokban élő ükunokája és

gyermekai eredeti szépségükben csodálhatták meg felmenőjük legjelentősebb alkotásait a Budavári Palotanegyedben.

Magazinunkhoz kellemes időtöltést, a hátralévő nyári hetekre élményteli pihenést kívánok!

Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője

TARTALOM

LÉLEKZET

- 4 Olyan a budai Vár, mint a város ékszerdobozja
Interjú Frenreisz Károllyal
- 18 Hunyadi Mátyás, a kertépítő király
- 21 Különleges vendégek a budai Várban
- 26 Lotz Károly: a legszerényebb óriás

ÚJJÁSZÜLETÉS

- 22 Megnyílt a Karakas pasa tornya

KIRÁLYOK VÁRA

- 8 Szent István hitvese,
a magyar kereszténység oszlopa

MÚZSÁK VÁRA

- 12 A művelődés szolgálatában

KARIKATÚRA

- 15 Eötvös József

ESEMÉNYEK

- 16 Balatoni épületek a Duna-parton
- 25 Atlétikai világbajnokság a Várkert Bazár előtt
- 29 Boggie tíz éve a Várkert Bazárban
- 32 YBL6: új művészeti tér nyílt

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 30 Hírek a Budavári Palotanegyedből

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 34 Ínyencségből első

KÖZELKÉPEK

- 35 Keresztrejtvény

BUDAVÁRI SÉTÁK, IV. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor

Főmunkatárs: Csermely Gábor Vezető szerkesztő: Tallér Edina

A szerkesztőség munkatársai: Ayhan Gökhan, Bardi Terézia, Borbényi Györgyi, Fekete-Horváth Erika, Gyarmati Krisztina, Herczeg Ágnes, Igazság Arnold, Leitner Karina, Nagy Nándor, Németh Mónika, Sándor Zsolt, Serfőző Melinda, Virág Csilla Fotók: Kárász Karolina, Alamy, Fortepan, MTI, Shutterstock, Várkapitányság archívum, Wikimedia Commons

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című [online magazinműsorunkat](#) YouTube-csatornánkon, és [iratkozzon fel hírlevelünkre!](#)

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

OLYAN A BUDAI VÁR, MINT A VÁROS ÉKSZERDOBOZA

INTERJÚ FRENREISZ KÁROLLYAL

Pályafutása a 60-as években indult a Metro zenekarral, ezt követte az LGT, végül az évtizedek óta sikeres rockegyüttes, a máig működő Skorpió alapítója és frontembere lett.

Fontos számára a múlt, de még fontosabbnak tartja, hogy valami értékeset adhasson át a következő generációknak. Mint mondja, a rock and roll a fiatalság zenéje.

A Kossuth-díjas rocklegendával a Várkert Bazárban beszélgettünk.

✂ **A budai Vár a magyar rockzene történetének egyik legfontosabb helyszíne. Ezt ön nyilatkozta néhány hónappal ezelőtt egy interjúban. Most, amikor beléptünk az Oroszlános kapun át a Várkert Bazárba, az volt az első mondata, hogy gyönyörű ez a környezet. Közel áll a szívéhez a Budavári Palotanegyed?**

A magyar rockzene történetének egyik legfontosabb környéke ez. Nekünk, akik a rock and roll szakmában alkotnak, a Várkert Bazár, a Vár és környéke, az Ifipark komoly, meghatározó helyszín. Az elmúlt 40-50-60 évben nemcsak a hazai sztárok léptek fel a Budavári Palotanegyed különböző helyszínein, hanem külföldiek is. A Hess András téren volt a Várklub, ahol olyan zenekarok játszottak, mint

👉 **A budai Várat és környékét a turisták és a fővárosban élők is nagyon szeretik, mert itt sétálva a festői környezet a múlttól is mesél**

állapotában, ahogyan azt a nagy elődök tervezték. Megőrizve ezzel a múltat, a történelmünket. Most olyan a budai Vár, mint a város ékszerdoboz,

mindhárom. A szemlélet világos és egyszerű volt: diploma kell mindenkinek, ha az megvan, akkor lehet másfelé kalandozni. A szüleink nem készítettek fel minket semmilyen művészeti pályára. Rólam viszont elég hamar kiderült, hogy a zene érdekel. De ha már zene, akkor az legyen klasszikus, ez volt a családi megállapodás. Ötéves koromban kezdtem el zenét tanulni, és konzervatóriumban végeztem. Először zongorázni, aztán klarinéton és szaxofonon tanultam meg játszani, majd legutoljára jött a basszusgitár. Megtanultam a zenélés elég sok területén otthonosan mozogni. Kora ifjúságomban ismertem meg a jazz-zenét, aztán a rockzene lett meghatározója az életemnek. Már egészen fiatal koromban vonzódást éreztem a színpad iránt is, nyilván a testvéreimmel kölcsönösen hatottunk egymásra. Végül a rock and roll műfajnak lettem az egyik munkása, és nagyon örülök, hogy ez így alakult. Rengeteg munka, szorgalom, kitartás és emberszeretet áll a szakmában töltött évtizedeim mögött. Minden perce megérte.

✂ *„Nagyon fontosnak tartom, hogy az utókor számára megmaradhat a budai Vár eredeti állapotában”*

az Illés, a Kex, és még sorolhatnám. Mi is játszottunk a Skorpióval itt, a legendás Ifiparkban, ahol minden rockzenész megfordult annak idején. Erős, komoly rockzenei élet folyt itt. A Vár az egyik legkiemelkedőbb helyszíne volt a magyar könnyűzenei életnek. Csodálattal nézem a környék megújulását. Akárhányszor beteszem ide a lábam mostanában, mindig lenyűgöz a látvány. Sajnos nem volt ez mindig így. Én emlékszem a romokra, az épületekre, amelyeket évtizedekig elhanyagoltak. Most végre az eredeti tervek szerint épül újra minden. Nagyon fontosnak tartom, hogy az utókor számára megmaradhat a Vár eredeti

rengeteg turista jár ide, ami érthető, hiszen a különleges környezetben egyszerre érzi az ember a jelent és a múltat. Aki itt sétál, érzi a történelmet.

✂ **Önnek különleges gyerekkora lehetett. Édesapja orvos volt, édesanyja Gundel lány, fivére, Latinovíts Zoltán, Bujtor István ikonok a magyar film- és színházművészetben. Milyen volt ebben a családban felnőni?**

A szüleinknek szerintem álmukban sem jutott eszükbe, amikor mi megszülettünk, hogy valamelyik gyerekük művész lesz, nemhogy

MTI/Csikós Gábor

1972-BEN FRENREISZ KÁROLY MÉG AZ LGT EGYÜTTES KONCERTJÉN BASSZUSGITÁROZIK A GELLÉRTHEGYI SZABADTÉRI SZÍNPADON, MAJD 1973-BAN MEGALAPÍTTJA A LEGENDÁS SKORPIÓ ZENEKART.

✿ **Fivérelvel inspirálták egymást? Volt önök között alkotói közösség vagy akár alkotói-testvéri versengés?**

Versengés biztos nem. István és Zoltán bátyám mindketten színészek voltak, így ők, hogy úgy mondjam, hivatalból inspirálták egymást. Rengeteget játszottak együtt filmekben, kettőjük között a színházi hivatás miatt a kapcsolat sokkal erősebb volt ugyan, de mi hárman szoros testvéri egységet alkottunk. Zoltán volt a főnök. Ő az én koncertjeimre is járt, és sokat mesélt nekem a színház, a színpad és a közönség kapcsolatáról.

✿ **Ön figyelemmel kíséri az új generációkat? Milyen a kapcsolata a pályakezdő zenészekkel?**

Szerintem nem is lehet igazán mélyen foglalkozni zenével anélkül, hogy ne kísérnénk figyelemmel az újabb és újabb zenei teljesítményeket. Természetesen figyelem az új sztárzenekarokat, elmegyek egy-két koncertre, és foglalkozom hang- és fénytechnikai szolgáltatással is. Sok mindenem múlik az, hogy melyik ze-

intézmény tanárai is megszállott profi zenészek. Jó volt látni azt, milyen jó az oktatók és a diákok kapcsolata, beszélgetnek, együtt zenélnék és alkotnak. Minél több ilyen helyre lenne szükség. Szakmai, zenei műhelyekre, amelyekből a következő zenészgenerációk kinőhetnek. Ebben a szakmában nagyon sok szempontnak kell érvényesülnie ahhoz, hogy egy előadó vagy egy zenekar sikeres lehessen. Ki milyen fazon, ki hogyan énekel, zenél, vagy ki nyeri meg a közönség tetszését. Milyen dalokat írnak? Milyen szövegeket? A zenei alapismeretek biztonságát és a zenei tudást sok mai fiatalnál tapasztalom, ez nagyon jó irány. Ha van szakmai alap, hozzáértés, szorgalom, akkor biztosan jó úton jár egy fiatal alkotó.

nekar lesz a befutó. Például azon, mennyire szimpatikusak, milyen jó a gitáros, milyen a zenekar kisugárzása, vagy éppen azon, milyen értékeket képviselnek. Mindenesetre a zenei képzés, én azt hiszem, nagyon jó ebben az országban, és azon vagyunk sok zenészkollégával, hogy ez még tovább fejlődhessen.

Tavaly felkértek zsűritagnak a Kőbányai Zenei Stúdió vizsgaelőadásaira. Fantasztikus élményben volt részem. Felemelő volt látni azt, hogy milyen sok jó és ígéretes fiatal zenész van Magyarországon. Sokkal profibbak, mint amilyenek mi voltunk az ő korukban. Arról nem is beszélve, hogy milyen a milliő abban az iskolában. Az

➔ **A Budavári Palotanegyedet ma már öt szökőkút díszíti, a felújított és újraalkotott díszkutat a budai Vár fénykorába röpítenek vissza**

➔ **Skorpió-koncert 2015. augusztus 29-én a Czako utcai sportpályán a zenekar dobosa, Németh Gábor 60. születésnapján**

✿ **Vannak olyan nézetek, miszerint a technika változásával, rohamos fejlődésével veszélybe kerül az élő zene. Ön mit gondol erről?**

Mi, amikor zenét írtunk régen, leültünk egy hangszerhez, és addig fel nem álltunk, amíg ki nem találtunk valamit. Aztán csináltunk, finomítottuk, átírtuk egy részét, és így tovább. Most általában a gépek is közreműködői az alkotás folyamatának. A technikai fejlődés sokat segít a zeneszerzésben. A gyerek megnyom egy gombot, és jön egy dobszólam, dobritmus, amire aztán rá tudja pakolni a dallamokat. Szerintem ez nem baj. Ez egyszerűen csak könnyíti az alkotási folyamatot. Gyakorlatilag a gépek egy kicsit beszivárogtak a tör-

„Akkor is legyen ott az ember szívelelke, ha esetleg fizikailag nem is tudja azt csinálni, amit a fiatalabb kollégák.”

ténetbe. Sok olyan zene állítódik elő, hogy így fogalmazzak, amit nem zenészek, hanem DJ-k raknak össze. Ők azok, akik csak az előállítási technikákat ismerik. Egyébként sokszor fantasztikus dolgokat raknak össze ezzel a technikai háttérrel. Miért ne lehetnének ők is a piacon? Én viszont mindenképpen azok mellett a zenészek mellett kardoskodom, akik kiállnak a színpadra, és jól játszanak a hangszerükön. Abban van az igazi emberi művészet, amikor egy zenész, például gitáros úgy játssza azt a szöveget, hogy az egész lelke és teste benne van. Ezt a gépek nem tudják megcsinálni.

Fotó: Erhardt László

✿ **A kiugró technikai fejlődés mellett a másik változás talán a jelenkori rockzenei körülményekben a 20-30 évvel ezelőttiekhez, vagy még régebbiekhez képest, az a koncertezési szokásokban érhető tetten. Évtizedekkel ezelőtt kevesebb koncert volt, viszont nagyobb tömegeket vonzottak. Ma már a legtöbb koncerthelyszínen 2-300 fős a közönség. Ön is így látja? Karakteres különbségek vannak e téren?**

Nincsenek. Mi is nagyjából így kezdtük. A híres klubok, mint a Metro Klub, az Illés Klub, az E-klub hozzávetőlegesen ugyanennyi embert vonzottak. Az egyikben az Omega játszott, a másikban a Metro, harmadikban az Illés. A legnagyobb zenekarok is maximum 6-800 férőhelyes klubokban léptek fel. Nekünk is hasonló szubkulturális háttérünk volt, mint a mai kezdő zenekaroknak. Alulról kezdtük el, és a velünk egykorú

gyerekeknek zenéltünk. A technikai fejlődés és az egyre sokasodó rendezvényhelyszín véleményem szerint mindenképpen arra utal, hogy van igény az élő zenére.

✿ **Ön szerint van olyan dolog, amit esetleg az idősebb generáció tanulhat a fiatalabbtól?**

A fiatal zenészek legnagyobb erénye a lendület. Emlékszem, mi is akkora lendületben voltunk, olyan koncerteket adtunk, hogy három liter víz lefolyt rólunk a buli közben, és nem is vettük észre. Jó lenne, ha ez a lendület példaértékű lenne az én generációmnak ma is. Próbáljunk meg mi is ezzel a fiatal szenvedéllyel zenélni, még akkor is, ha a mi korunkban ez már nem megy olyan könnyen. Akkor is legyen ott az ember szívelelke, ha esetleg fizikailag nem is tudja azt csinálni, amit a fiatalabb kollégák. A rock and roll a fiatalág zenéje. ✿

SZENT ISTVÁN HITVESE, A MAGYAR KERESZTÉNYSÉG OSZLOPA

Gizella 980 körül született, a mélyen hívő fiatal lány kolostorba akart költözni, ám amikor Géza fejedelem 995-ben megkérte kezét fia számára, Szent Adalbert püspök biztatására beleegyezett a házasságba. A főpásztor megértette vele, hogy jobban tetszik Istennek, ha közreműködik egy nép megtérésében, mint ha szerzetesnőként él.

A FIATAL GIZELLA

A Bajorországból származó Gizella hercegnő a sok hatalmi viszályba keveredett II., avagy Cívakodó Henrik bajor herceg és Burgundi Gizella lányként született 980 körül Regensburgban. Itt is nevelkedett, a város szent püspöke, Wolfgang irányításával bencés apácának készült. A szemlélődő életmód, a vallásos áhítat így már fiatalkorától fogva élete fontos része volt – és ezen neveltetés gyümölcsét később nemcsak Gizella, hanem egész Magyarország élvezhette.

995-ben Géza fejedelem megkérte Gizella kezét fia, István (akkor

még Vajk) számára. A dinasztikus érdekek úgy diktálták, hogy a fiatal hercegnő az apácafátyol helyett a menyasszonyi fátylat öltse fel, noha lehetséges, hogy maga vonakodott beleegyezni a frigybe. Szent Adalbert világította meg számára (és a házasságot leginkább ellenző nagynénje, Gerberga rendfőnöknő számára), hogy ez lényegében az apácasághoz hasonló, sőt nagyszabásúbb isteni küldetés: életét így is a hitnek szentelheti, hiszen egy egész ország megtérítésében segíthet, egy egész népet vezethet be Isten nyájába.

📍 **Szent István király és Gizella királyné szobra Veszprémben, a várnegyedben található**

📍 **A magyar koronázási palástot jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeumban őrzik**

📍 **Gizella ábrázolása a paláston, amint a székesfehérvári királyi bazilikát tartja kezében**

Így végül 996-ban a bajorországi Scheyernben eskették össze Istvánt és Gizellát, majd onnan együtt tértek vissza Magyarországra.

GIZELLA KÜLDETÉSE

István királyunk előtt koronázása pillanatától fogva hatalmas kihívásként állt az új állam megformálása, megszilárdítása, és ebben nem kis szerep jutott az európai keresztény hit meghonosításának. Ebben a feladatban azonban, eljegyzéskori reményeinek megfelelően, nem maradt magára. Koronázásuk után Gizella, az első magyar királyné, egyike lett azon uralkodófeleségeknek, akik tevéle-

ges szerepet vállaltak a keresztény Európa formálásában, megszilárdításában. Számos magyarországi kolostornak, plébániának ő volt az alapítója, ilyen például az esztergomi vagy a somlyóvásárhelyi zárda. Ezért is ábrázolja a koronázási palást templomépítőként, jobbában templomot tartva. Férjével közösen alapították többek közt a veszprémvölgyi apácák kolostorát leendő menyük, Imre herceg bizánci menyasszonya számára, de az óbudai Szent Péter és Pál-templomot is.

A vallási élet felvirágoztatásán kívül az ország kormányzásában is támogatta férjét, ahol csak tudta. Szent István pénzeit, a Magyar Királyság első pénzérméit a Gizellával hazánkba jött pénzverők készítették regensburgi mintára a 11. század elején. A királyné rendszeresen elkísérte Istvánt országjáró körútjaira, ami a középkori királyok hatalomgyakorlásának egyik fő eszköze volt. Mint sok más királyné kortársa, Gizella sem csak hitvesként segítette férje uralmát, hanem tanácsadóként, szószólóként, közbenjáróként is, udvara pedig a hírek, információk gyűjtőközpontjaként működött.

GIZELLA AZ EGYHÁZ TÁMOGATÓJA, TEMPLOMOK, VÁRAK ÉPÍTETŐJE VOLT, SZEREPET VÁLLALT A KERESZTÉNYSÉG TERJESZTÉSÉBEN.

A VESZPRÉMI SZÉKESEGYHÁZ

A királyné városa Veszprém lett, itt kapott jelentős birtokokat, és itt is épült palotája. A veszprémi püspök volt Gizella, majd a mindenkori magyar királyné gyóntatója, a koronázáskor koronázó főpapja. Míg a magyar királyok koronázási temploma Székesfehérvárott volt, a királynéké Veszprémben, és itt őrizték a királynéavató trónszéket, a sedes reginalist is. Számos királynét itt is temettek el. A várost Gizella igyekezett a keresztény szellemiségben belakni, így hamarosan apácázárdát alapított, és felépíttette a veszprémi székesegyházat, amit minden, pozíciójához méltó kinccsel és eszközzel ellátott.

Szent István 1077–1083 között keletkezett legendája így ír erről: „[Gizella] az isteni tisztelet díszítése iránt mily lelkes volt, s az Isten

📍 **Veszprém meghatározó épülete a székesegyház, melyet Szent István és Gizella építtetett. Az idők folyamán több átalakításon esett át**

szolgáinak társaságai iránt mily buzgónak és jöltevőnek mutatkozott, sok egyház keresztjei és szent edényei s csuda munkával készített vagy szőtt készületei mai napig bizonyítják. De mindenek fölött bizonyítja a veszprémi püspökség egyháza, melyet alapjától kezdve, aranyban, ezüstben mindennel, ami az isteni szolgálatra megkívántatik s különféle szent öltönyökkel nagyszerűen fölékesített.”

A szeretett veszprémi bazilikának adott ajándékai valóban számtalanak tűnhetnek, és köztük legfőbbként tarthatjuk számon a királyné drágakövekkel kirakott, a legtisztább aranyból készült koronáját. 1217-ig őrizték itt az első királynénk fejékét, mikor aztán a kereszties hadjáratra tartó II. András átvette azt Róbert püspöktől, bőséges kárpót-

📍 **Az úgynevezett Gizella-keresztet a királyné 1006-ban elhunyt édesanyja niedermünsteri sírjára készítette és a kolostornak adományozta**

lás fejében. Endre a koronát keleten eladta, hogy segítse igen költséges szentföldi vállalkozásának finanszírozását – így akár azt is mondhatnánk, hogy Gizella nemcsak életében szolgálta a kereszténységet, de még halála után is, hisz hagyományozott tárgyai a hit harcosait támogatták.

GIZELLA UDVARA

A fiatal fejedelemné, leendő királyné nem egyedül érkezett az országba. Vele tartott számos kísérője, aztán udvartartása a magyarországi évek alatt folyamatosan bővült, növekedett. A kíséretében hazánkba érkező német lovagok 997 körül komoly támogatást jelentettek István számára apja, Géza fejedelem halála után, hogy Koppány hatalomszerzési kísérletét letörjék. De nem csak bajor lovagok, előkelők érkeztek Gizellával: másod- és

harmadszülött fiak is, akik kalandra elhivatottan jöttek Magyarországra, hogy az ifjú királyné feladatát segítsék. Személyes testőrei, katonái, hadi feladatokat ellátó kísérei közülük kerültek ki.

Udvarhölgyei pedig kezük szorgos munkájával segítették Gizellát abban, hogy az ország templomait, rendházait, székesegyházait hímvett kelmékkel és a vallásgyakorláshoz használatos egyéb eszközökkel lássa el. A királyné ugyanis maga készítette és ajándékozta többek közt legnemesebbként a székesfehérvári prépostsági templomnak, a Nagyboldogasszony-bazilikának azt a díszes, hímvett miseruhát, melyen ő maga, férje, István és fiuk, Imre herceg képmása is látható, és mely az egyetlen fennmaradt koronázási jelvényünk: a koronázási palást. Ezen a paláston a későbbi királynéknak koronázásuk során kellett pár varró vagy hímvető öltést tenniük, hogy bizonyítsák, Gizella nyomdokaiban járnak erényeik és asszonyi kötelességeik terén.

Udvarhölgyeivel – akik közt a bajorok mellett egyre többen lehet-

📍 **Gizella királyné Szent Imrével, a liliosomos herceggel Székely Bertalan festményén**

ISTVÁN GIZELLÁVAL KÖTÖTT HÁZASSÁGÁNAK ÉS RENDELKEZÉSEINEK KÖSZÖNHETŐEN MAGYARORSZÁG HELYZETE MEGSZILÁRDULT EURÓPÁBAN.

tek a magyar kiasszonyok, és az őket segítő veszprémi apácák – ezen kívül még számtalan köntöst, miseruhát, oltárterítőt hímvett. Munkájuk minősége a korabeli angol hímvetőasszonyokéval vetekedett, melyet egész Európa fokmérőnek tekintett a korban. Gizella királyné azonban egy eredeti, magyar öltést is meghonosított munkájában, a cakkos mintázatú Pointe de Hongrie-t.

Ezen tevékenységét legnagyobb-részt székhelyein folytatta, Esztergomban, Székesfehérváron és Veszprémben.

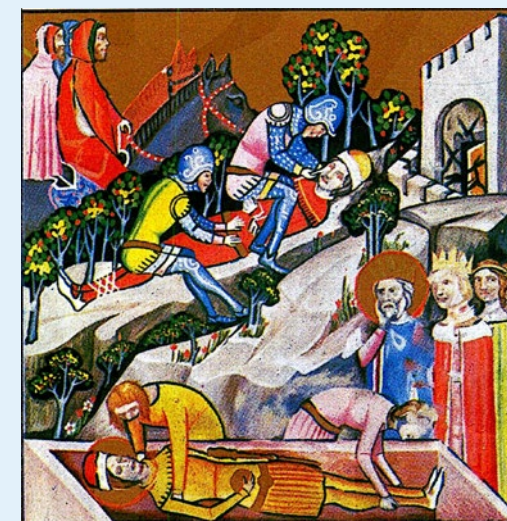
Veszprémre szokás mondani, hogy Gizella második otthona volt – ahol a katedrális bőséges ellátása mellett még palotát is építtetett magának. A mai püspöki palota telkén, a Gizelláról elnevezett kápolna déli oldalán állt udvarháza. Az épület kinézetéről a források igen keveset szólnak, és utolsó romjait is elbontották a 18. században, így csak nagy vonalakban képzelhetjük el, milyen lehetett. A kettős falrendszerrel határolt palotában a királynénak saját tornya volt, melyhez konyha-épület csatlakozott. Ebben a későbbi évtizedek-századok során pékműhely működött.

ÖRÖKSÉGE

Gizellának és Szent Istvánnak öt gyermeke született: Imre, Ottó, Bernát, Ágota és Hedvig. Közülük azonban csak Ágota és Imre érték meg a felnőttkort. Ágota az angol trónörökös, Száműzött Eduárd felesége lett, és vele tért haza Angliába. Imre herceget apja a korona, az államvezetés és a szent küldetés továbbvitelére készítette fel, míg nem a herceg tragikusan fiatalon, egy vadászbalesetben elhunyt.

📍 **A Gizella-kápolna Veszprém legrégebbi épülete. Bár eredeti védőszentje nem ismert, kapuja fölött 1938-ban elhelyezett felirat hirdeti: Memoriae Beatae Gisela Sacrum, vagyis Boldog Gizella emlékének szenteltetett**

📍 **Imre herceg temetése és Vazul megvakíttatása a Képes Krónikában. Az előtérben két férfi a glóriás, hercegi öltözékű Imre holttestét márványkoporsóba helyezi. A koporsónál István és Gizella látható**

A közvetlen fiúörökös nélkül maradt Szent István halálát követő zűrzavaros trónviszály időszaka során Gizella kitartott feladata, a magyar kereszténység védelmezése mellett: nem hagyott fel a templomok, válásos házak támogatásával, noha a trónkövetelők mind egyre keményebben bántak vele. Veszprémben afféle

AZ ELSŐ MAGYAR KIRÁLYNÉ MÉLTÓ TÁRSA VOLT ÁLLAMALAPÍTÓNKNAK, AZ EGYHÁZAT ÉS FÉRJÉT IS MINDENBEN TÁMOGATTA.

házi őrizetben tartották, nem hagyhatta el a palotáját. Később birtokait, javait is elkobozták. Gizella végül 1046-ban elhagyta hazánkat, visszatért Passaubá, és csatlakozott a bencés apácázárda nővéreire. Hamarosan a közösség vezetője, abbatisszája lett, és itt is hunyt el 1065-ben. Sírja a mai napig itt található.

Végző nyughelye létrehozásától fogva fontos vallási-spirituális helyszín Passauban, az évszázadok során a zarándokok és a helyi apácák számtalan csodás tapasztalásról számoltak be: betegségük, bánatuk múlt el a királyné koporsójának meglátogatásakor. Sírjához a 12. század közepétől fogva a magyar zarándokok tömegei látogattak el, oly sokan, hogy az érintéseik nyomán kikopott kő helyett új sírmeleket is kellett készíteni. A szokás egészen a 18. század végéig élénken élt, amikor II. József betiltotta a tevékenységet arra hivatkozva, hogy a királyné igazi sírja Veszprémben található. Gizella csontjait, valamint apátnőként használt díszes, drágaköves aranykeresztjét, a Gizella-keresztet Münchenben őrzik ereklyeként.

A királynét, aki egy szent király felesége, egy szent herceg anyja és egy szent császár húga volt, végül 1911-ben X. Piusz boldoggá avatta, elismerve ezzel a magyarországi, európai kereszténység megszilárdításáért tett erőfeszítéseit, kitartását, megingathatatlanságát. ✂

Barabás Miklós: Eötvös József portréja, 1845 (Magyar Nemzeti Múzeum)

A MŰVELŐDÉS SZOLGÁLATÁBAN

Eötvös József a reformkor egyik legszínesebb alakja volt: művelt és a világra nyitott államférfi, népszerű író, gyermekeit a tanulás és a természet szeretetére nevelő családapa. Egész életét elkötelezte a mellett a gondolat mellett, hogy egy nemzet fejlődésének egyik legfontosabb pillére a kulturális modernizáció, az oktatás fejlesztése. „Míveltség nélkül a legszebb alkotmány holt betűnél egyéb soha nem lesz” – írta *Kultúra és nevelés* című munkájában.

AZ ÚRI UTCA 19. MŰEMLÉK ÉPÜLET, A 18. SZÁZADBAN ALAKÍTOTTÁK ÁT A KÖZÉPKORI RÉSZLETEK MEGTARTÁSÁVAL, BAROKK STÍLUSBAN.

Két különösen fontos helyszíne volt Eötvös József fiatalságának: anyai nagyszüleinek Ercsiben található birtoka és a budai Vár. Édesapja, ifj. Eötvös Ignác 1806-ban vásárolta meg Pest-Pilis-Solt vármegyétől azt az Úri utca 19. szám alatt található házat, ahová József hét évvel később megszületett. Az egyszerű kinézetű, ám kalandos történetű épületet a Várnegyed egyik legrégebbijeként tartják számon, első tulajdonosa Zsigmond király bizalmasa, Ozorai Pipó volt, akinek utódai évszázadokig, egészen a török hódoltság időszakáig itt éltek. Az épület jelentős része a budai Vár 1686-os ostromakor elpusztult, de a Zsigmond korabeli maradványok megtartásával hamarosan újjáépítették, új tulajdonosa báró Rensing császári hadbiztos lett, tőle szállt a tulajdonjog Pest-Pilis-Solt vármegyére. Az épület évtizedekig részben vármegyei levéltárként, illetve megyegyűlések helyszínéül működött. Eötvös Ignác és családja 23 évig élt itt, 1829-ben adták el a házat a Lenkey családnak.

NAGY SÉTÁK AZ ÚRI UTCÁBÓL A VÉRMEZŐRE

Az Eötvös familia Mária Teréziától nyerte el a bárói címet. Eötvös József apját és nagyapját konzervatív szemlélet és a bécsi udvarhoz való feltétlen hűség jellemezte. Ahhoz, hogy bizonyos körökben igen rosszul csengett az Eötvös név, nem csupán az járult hozzá, hogy idősebb Eötvös Ignác kíméletlen adóbehajtási intézkedéseiről volt híres, hanem az is sokat rontott a család megítélésén, hogy fia, ifjabb Eötvös Ignác – aki egészen alkancellári pozícióig jutott – vezet-

☞ *Eötvös 1842 februárjában kérte meg Rosty Ágnes kezét, össze is házasodtak*

te teljhatalmú királyi biztosként az 1831-es felvidéki kolerafelkelés levezését.

Gyermekeiket József nagyrészt osztrák származású anyai nagyapja, Lilien József báró angol mintára felépített és működtetett ercsi birtokán töltötte, ahol még olajmalom és sörfőző is működött. Édesanyja, Anna, nagy hangsúlyt fekte-

tett arra, hogy fia megfelelő német műveltségre tegyen szert, magyarul azonban már jóval kevesebbet tudott. Alig múlt tízéves, amikor szembesült családjának negatív megítélésével, melyet a Habsburgok iránti feltétlen lojalitásuk váltott ki: 1824 és 1826 között a mai Hess András téren található egykori budai katolikus gimnáziumba járt, ahol osztálytársai az anekdoták szerint kiközösítették őt hazaárulónak bélyegzett nagyapja miatt. Édesapja magántanítót is fogadott mellé ekkoriban Pruzsinszky József személyében, akivel gyakran indultak nagy sétákra az Úri utcából a Vérmezőre. Egyes vélekedések szerint azért a magyar jakobinus mozgalomban való részvételéért börtönbüntetésre ítélt Pruzsinszkyre esett ifj. Eötvös Ignác választása, hogy elriassa fiát a francia forradalmi gondolkodók eszméitől.

A KÖZ SZOLGÁLATÁBAN

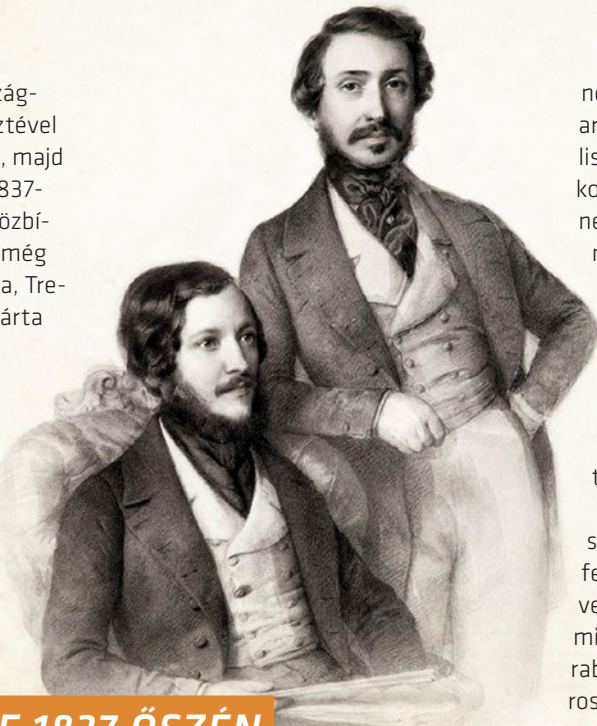
A gimnáziumi évek után Eötvös József Pesten hallgatott jogot, majd 1933-ban ügyvédi vizsgát tett. Jelen

Than Mór: Rosty Ágnes portréja, 1865 (Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjtemény)

volt az 1832-es pozsonyi országgyűlésen. Tanulmányai végeztével előbb Fejér megye aljegyzője, majd kancelláriai fogalmazó lett, 1837-ben az eperjesi királyi tábla közbírójává nevezték ki. Nem volt még huszonöt éves, amikor barátja, Trefort Ágoston kíséretében bejárta Nyugat-Európát.

A harmincas és negyvenes évek fordulója számos izgalmas változást hozott az életében. Noha első regénye, *A karthausi* csak 1841-ben jelent meg, más korábbi munkái miatt 1838-ban a Kisfaludy Társaság tagjai közé választotta, egy évvel

EÖTVÖS JÓZSEF 1837 ŐSZÉN ISMERKEDETT MEG TREFORT ÁGOSTONNAL, AKIVEL ÉLETRE SZÓLÓ BARÁTSÁGOT KÖTÖTTEK.

később pedig a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja lett (évtizedekkel később mindkettő elnökévé nevezte ki). Egy Liszt Ferenc tiszteletére rendezett bálon ő és Trefort Ágoston találkoztak Rosty Albert földbirtokos leányaival, Ágnessel és Ilonával. Eötvös 1842 februárjában kérte meg Ágnes kezét, ősszel pedig már össze is házasodtak. Pestre, a mai Akadémia utcába költöztek. Szerelmükből öt gyermek született, egyik fiukat azonban még csecsemőkorában elvesztették. Másik fiuk, Loránd, a későbbi világhírű fizikus és feltaláló, harmadik volt a gyerekek sorában, Ilona, Jolán és Mária mellett. A család szívesen járta a hegyeket, olyannyira szenvedélyük volt a hegymászás, hogy Loránd és két lánya, Rolanda és Ilona nemzetközi hírnevet szereztek maguknak alpinistaként. Alig öt évvel József és Ágnes esküvője után különös fordulatot hozott a sors: Trefort Ágoston Ágnes testvérét, Ilonát vette feleségül, így a barátok szegről-vegről rokonok is lettek.

AZ ÍRÓ ÉS POLITIKUS EÖTVÖS

Eötvös József részt vett az 1867-es kiegyező előkészítésében, majd annak megkötése után vallás- és közoktatásügyi miniszterként szerepet vállalt az Andrássy-kormányban. Egészen 1871-ben bekövetkező haláláig viselte tisztségét. Számos fontos törvényjavaslat fűződik a nevéhez, politikusi munkájának egyik legfontosabb eredménye az első közoktatási törvény megalkotása, amely – számos egyéb, az oktatás fejlődését célzó intézkedés mellett – bevezette hazánkban az általános tankötelezettséget 6 és 12 éves kor között. Javaslata fogadta el az országgyűlés a széles körű egyenlőséget biztosító nemzeti törvényt, amely kivételesen liberálisnak számított a korabeli Európában.

Eötvös nem csupán politikusként írta be magát Magyarország törté-

☞ **Eötvös József szobra az Eötvös téren, Huszár Adolf és Ybl Miklós alkotása 1879-ből**

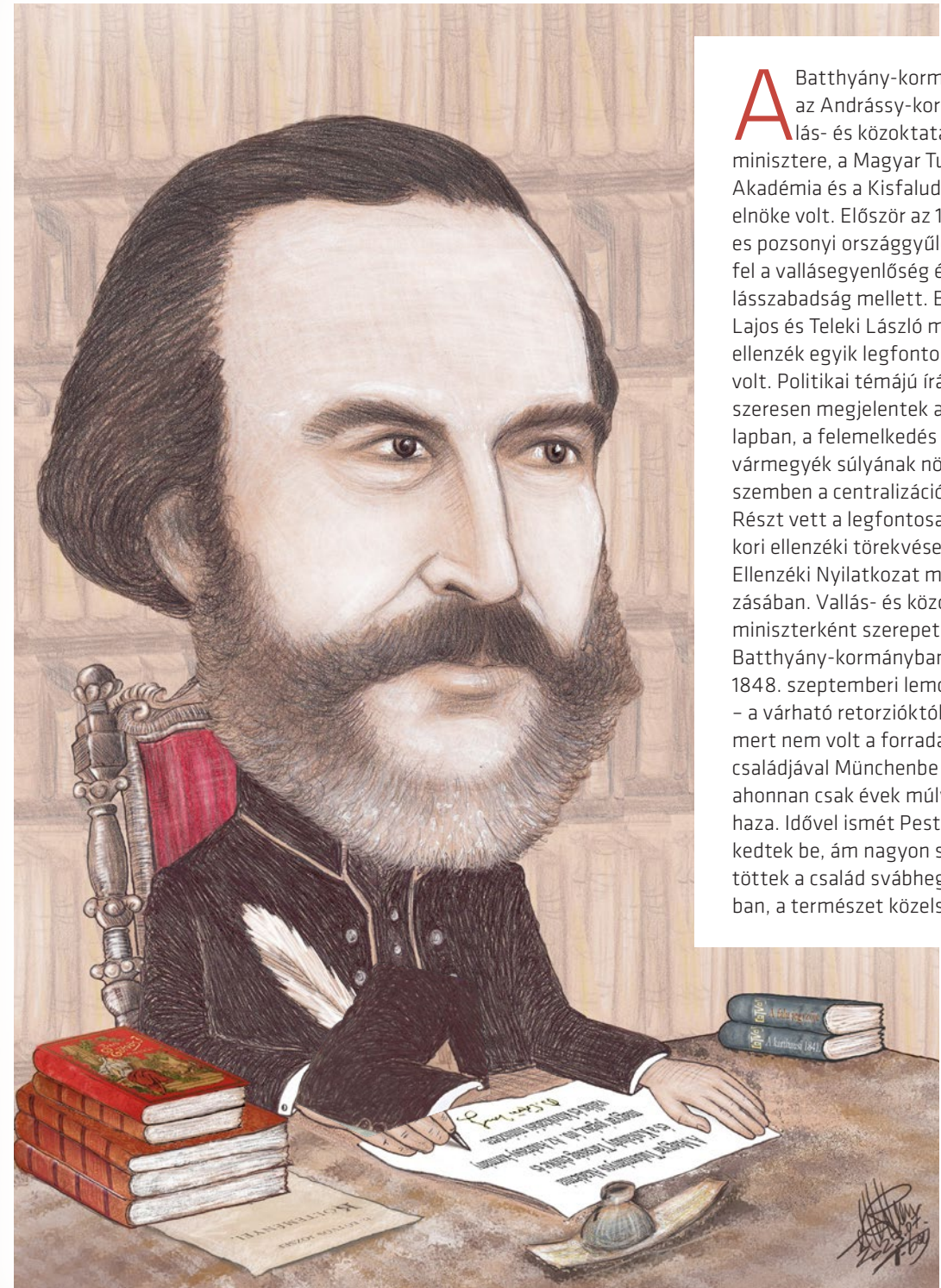
netébe, de íróként is zajos sikert aratott. A magyar szentimentális regényirodalom kimagasló alkotásának számító *A karthausi* a negyvenes években két további nagyregény, *A falu jegyzője* és *A Magyarország 1514-ben* követte. Míg előbbi a korabeli társadalom feudális berendezkedésének szatirikus rajza, utóbbi a Dózsa-parasztfelkelés kapcsán beszél szegénység és jogfosztottság kérdéseiről.

Ötvenes évei végén is megfeszített erővel dolgozott az ország fejlesztéséért, nagy energiákkal vetette bele magát a minisztériumi munkába. 1870-ben egyre gyakrabban kínozták gyomorpanaszos rosszulletek, melyek miatt gyakran Karlsbadba is elutazott, hogy ott kúrálja magát. A korabeli sajtó rendszeresen beszámolt aktuális helyzetéről. Eötvös József 1871. február 2-án hunyt el. Az iskolákra, középületekre gyászlobogót húztak, tiszteletére a Magyar Tudományos Akadémia egy hétre felfüggesztette a működését, sőt még a Nemzeti Színház is gyásznapot tartott. Ferenc József levélben fejezte ki részvétét özvegyének. Ercsiben, a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. ☞

Barabás Miklós: Eötvös József és Trefort Ágoston, 1844

EÖTVÖS JÓZSEF

Gaál Tibor grafikusművész, Magyar Arany Érdemkereszttel kitüntetett portrékarikaturista. Évek óta dolgozik *Nagy magyarok* című portréorozaton, melynek darabjai történelmünk máig ható alakjait idézik meg. Rendszeres rovattal jelentkezik magazinunkban.

A Batthyány-kormány, majd az Andrássy-kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere, a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság elnöke volt. Először az 1839/1840-es pozsonyi országgyűlésen szólalt fel a vallásügyről és a szólásszabadság mellett. Batthyány Lajos és Teleki László mellett az ellenzék egyik legfontosabb alakja volt. Politikai témájú írásai rendszeresen megjelentek a Pesti Hírlapban, a felemelkedés útját a vármegyék súlyának növelésével szemben a centralizációban látta. Részt vett a legfontosabb reformkori ellenzéki törekvések rögzítő Ellenzéki Nyilatkozat megfogalmazásában. Vallás- és közoktatásügyi miniszterként szerepet vállalt a Batthyány-kormányban, melynek 1848. szeptemberi lemondása után – a várható retorzióktól tartva és mert nem volt a forradalom híve – családjával Münchenbe költözött, ahonnan csak évek múlva tértek haza. Idővel ismét Pesten rendezkedtek be, ám nagyon sok időt töltöttek a család svábhgyi villájában, a természet közelségében.

BALATONI ÉPÜLETEK A DUNA-PARTON

Szabadtéri fotókiállítás nyílt a Várkert Bazárban, amely június 7-től várja a látogatókat, egészen a nyár végéig. A 100 év szezon – Építészeti emlékeink a Balaton-parton című tárlat egy közel százéves időszakot ölel fel a Balaton régió múltjából, és nem kisebb feladatot vállal, mint bemutatni a térség kultúrtörténetét, építészeti emlékeit.

A Balaton-part történelmének elmúlt száz éve alatt számos építészeti remekmű született, amelyek a kor stílusjegyeit és a régió sajátosságait tükrözik. Építészeti kultúrája sokrétűen mutatkozik meg a tópart mentén.

A Várkert Bazárban megtekinthető izgalmas tárlaton elhelyezett installációk egyik oldalán a balatoni épületek karakterét, jelenkori arcát és mai funkcióját ismerhetjük meg, míg

a tablók túloldalán száz év szezon emlékei tűnnek fel a középpontba állított építészeti örökségünk archív fotóin és életképeken keresztül.

Az első világháború után megnövekedett a tópart iránti érdeklődés, mindez a turisztikai fejlesztések és a kulturális élet gyors fejlődését eredményezte. A környékbeli települések fejlesztésében aktívan részt vettek az önszerveződő helyi fürdőegyesületek, ekkor jött létre a Balatoni Inté-

ző Bizottság, és az építészek is ekkor kezdték el megfogalmazni a régió egészét érintő építészeti irányelveket. Ezt a fejlődést a második világháború szakította meg, és csak 1956 után, a forradalmat követően indult újra a tópart fejlesztése.

Wettstein Domonkos, a kiállítás kurátora, arra a kérdésre, hogyan állt össze a tárlat, elmondta, hogy egy olyan százéves időszakot választottak ki, amely a tópart

turisztikai felfutásán keresztül a Balaton-parti építészet formálódását is bemutatja. Megtudtuk, hogy a Balaton körüli hotelek, klubházak első hulláma a tizenkilencedik század második felében kezdett kiépülni. Ebben elsősorban az 1861-ben megnyitott Déli Vaspálya játszott fontos szerepet, amely a közlekedés révén beindította a tópart fejlesztését. Ezt követően az idő előrehaladtával, korszakról korszakra egyre szélesebb társadalmi rétegek felé

☑️ A tárlat közel százéves időszakot ölel fel a Balaton régió múltjából, bemutatja a térség kultúrtörténetét, építészeti emlékeit

nyitották meg a tópartot. A kiállítást három korszakra osztották fel. „Az első korszak a századforduló, a második korszak a két világhábo-

A KIÁLLÍTÁS RÉSZÉ A BUDAI VÁR NYÁRI PROGRAMSOROZATÁNAK. SZEPTEMBER ELEJÉIG VÁRJA A LÁTOGATÓKAT A VÁRKERT BAZÁR GLORIETTHEZ VEZETŐ RÁMPÁJÁN.

☑️ A kiállítás kurátora Wettstein Domonkos építész, a BME Urbanisztika Tanszék egyetemi adjunktusa, kutatási területe a Balaton régió tervezéstörténete

rú közti időszak. Említést érdemel, hogy Trianon után elvesztek történelmi helyszínek, és felértékelődött a Balaton-part, kiépültek a nyaralótelepek. A harmadik korszak a hatvanas-hetvenes évek időszeke” – magyarázta a kurátor, hozzátéve, hogy mindegyik korszaknak megvan a maga jellegzetessége. „A hatvanas-hetvenes évekből azokat a modern közcélú épületeket mutatjuk be, amelyek a közemlékezetben és az építészettörténetben egyaránt értéket képviselnek. Megjelenik például a tihanyi alsó kikötő kupola formájú héjszerkezete, vagy a badacsonyi Szőlőskert étterem tájba simuló épülete” – emelte ki.

Wettstein Domonkos elmondta, a kiállításon a folyamatosság bemutatására helyezték a hangsúlyt azért, hogy a látogatók a terület építészeti változásait korszakról korszakra ismerjék meg. „Tudatosan úgy állítottuk össze a kiállítást, választottuk ki a képanyagot, hogy mind a hazai, mind a külföldről érkezett látogatóknak érthető és élvezhető legyen” – tette hozzá a szakember.

A szeptember közepéig a Várkert Bazár Glorietthez vezető rámpáján látható tárlaton bemutatott fotók egy részét a Várkapitányság fotográfusa, Kárász Karolina készítette. 🌿

HUNYADI MÁTYÁS, A KERTÉPÍTŐ KIRÁLY

„Si hortum in bibliotheca habes, nihil deerit.”

Marcus Tullius Cicero: Epistulae ad Familiares, lib. IX., epist. 4.

Herczeg Ágnes tájépitész, kerttörténész és Bardi Terézia Anna művészettörténész írása

A ki gyermekkorra hosszú és boldog nyarain falusi tornácok árnyas hűsében üldögélve szemlélte az előtte húzódó kert virágait és fáit, maga is hasonló derűt és boldogságot élhetett át, mint amikor Mátyás király a budai Vár nyugati oldalán húzódó árkaos tornácról a vár nyugati és déli oldalának benapozott és védett lankáin elterülő királyi kertekben gyönyörködött. A király elé táruló panorámát a horizontnál a budai hegyek dús erdői zárták le – azok a gyönyörű erdők, ahol Mátyás is szívesen vadászott. A királyi udvar konyhájára a palota mellett kialakított vadaskertből bőven jutott friss vad, a tavakból pedig hal is. A várhoz közelebb Mátyás tekintete megpihenhetett a ligeteken, a megművelt földeken, és bizonyára örömmel szemlélte a vár környékén elterülő gazdag gyümölcsös- és szőlőskertek látványát is, melyek a budai Várhegy szoknyájának, a Tabánnak és a Kelen-hegynek (Gellért-hegy) nagy részét gazdagítva, éteri gyűrűbe foglalták a Zsigmond király által gótikus stílusban építtetett palotát és királyi kerteket. De az is elképzelhető, hogy az udvari történetírója, Bonfini és mások által is magasztalt, szépséges budai palotakertekben lelhetett örömet. Bizonyára büszkeség töltötte el a kertjeibe telepített burgundi szőlőtövek láttán, örömmel sétált a kert árnyas lugasaiban, útjain, lelkét felüdíthette a szökőkutak vizének kellemes csobogása, és a kerti lakokban mindig kellemes, hűs helyre lelhetett, hogy ebédjét, vacsoráját

➤ Mátyás király budai palotakertje. Kesselyák Rita grafikusművész rajza

elköltse. A gyümölcsösökből mindig került friss, illatos gyümölcs, a díszes haszonkertekből pedig számos zöldségféle a királyi asztalra.

A kertek iránti szeretetet, a jó kertészek megbecsülését minden bizonnyal a szülői házból hozta magával Mátyás király, hiszen édesapja,

A reneszánsz „korszelleme” a vágy a világ, a természet megismerésére és a paradicsomkert újratertésére.

Hunyadi János 1441-ben Raguzából (a mai Dubrovnik) hozatott kertészeket és szőlőműveseket kertjeik gondozására. Későbbi utazásai, olvasmányai és valószínűleg az udvarában megfordult tudósokkal és kertészekkel folytatott beszélgetései révén számtalán botanikai és kertészeti ismeretek is társulhattak gyermekkorai tapasztalataihoz, érdeklődéséhez, kertszeretetéhez. A korábbi – Anjou- és Zsigmond kori, Mátyásnak a 15. század második felében, az európai reneszánsz művészet virágkorára eső uralkodása alatt megújított – budai

királyi palotakerteket az európai reneszánsz messze földön híres kertművészeti alkotásai között tartották számon Mátyás kortársai is.

A reneszánsz „korszelleme” magában hordozta a világ, a természet megismerésének és a paradicsomkert ember általi újratertésének a vágyát. A királyok, fejedelmek, egyházfők, tudósok és a gazdag polgárok kertjei nemcsak a napi élet örömeinek, a megnyugvásnak, a pihenésnek, a feltöltődésnek a helyszíneit, hanem tulajdonosaik műveltségének, gazdagságának, társadalmi, illetve politikai státuszának szimbólumait is jelentették.

Egy 16. századi itáliai szállóige szerint „Kerek Európának három város a gyöngye: Velence a vizeken, Buda a hegyen, a síkon Firenze”. Az itáliai reneszánsz művészet magyarországi megjelenése, közvetlen hatása, mestereinek, művészeinek Magyarországra hívása és hatásukra magyar reneszánsz műhelyek kialakulása Mátyás nevéhez köthető. Különleges kapcsolat épült ki a reneszánsz bölcsőjeként tekintett Firenzével, ahonnan számos

A KIRÁLY ELÉ TÁRULÓ PANORÁMÁT A HORIZONTNÁL A BUDAI HEGYEK DÚS ERDŐI ZÁRTÁK LE, EZEKBE AZ ERDŐKBE MÁTYÁS IS SZÍVESEN VADÁSZOTT.

Kesselyák Rita grafikusművész rajza

egy kelles hat...
főler vagy orras
normálból is azáltal
a királyi kertben

Szépművészeti Múzeum – MNG

➤ Mátyás király portréja. Maiano, Benedetto da Dalmata, Giovanni, 1476

művész és műalkotás érkezett Mátyás udvarába.

Reneszánsz mesterek munkáját dicsérő, szökökutakkal és szobrokkal díszített udvarok és kertek rendszeréről számolnak be a Mátyás korabeli Budát leíró krónikák. A Királyi Palo-

ta belső udvaraiban, a függőkertben, a nyugati, fallal körülvett teraszos királyi kertekben, a déli, ligetes kertészben, a kis vadasban megtalálhatunk minden ikonográfiai elemet, amely a 15. századi reneszánsz kertművészet sajátja volt. Úgy tűnik, Mátyás nagy szenvedéllyel adózott kora egyik különleges kedvtelésének, az egyedi, új növények gyűjtésének és cseréjének is. Ezekkel a növényekkel diplomáciai ajándékként is szívesen kedveskedett. Forrásainkból tudjuk, hogy Beatrix királyné nővérével, Eleonórával folytatott levelezésének

is sokszor központi témája volt a különleges zöldségmagok, hagymák és növények beszerzése.

Firenzei származású mester, eredeti szakmáját tekintve legnauolo (ácsmester, asztalosmester) volt a valamikor 1479 előtt Budára érkező Chimenti (Clemente) Camicia, akit először Giorgio Vasari nevezett meg a magyar király [Mátyás] kertjeinek tervezőjeként *A legkiválóbb festők, szobrászok és építészek élete* című művészletrajz-gyűjteményében („...paloták, kertek, források, kutak, templomok, erősségek, tavak, fürdők, vízvezetékek, gépi emelők és más jelentős épületek tervezője, építője”).

Minden kertnek és minden erősségnek is sarkalatos pontja a vízellátás. A budai Várnegyed, illetve a királyi vár vízzel való ellátására komplex rendszert dolgoztak ki. Budára mind a három, a 15. században ismert vízvezetési technikával – az ókor óta ismert gravitációs vízvezetékekkel, a 15. század elejétől, Zsigmond korától műkö-

Kesselyák Rita grafikusművész rajza

A KERTÉSZET IRÁNTI SZERETETET A SZÜLŐI HÁZBÓL HOZTA MAGÁVAL MÁTYÁS KIRÁLY, AKI ÖRÖMMEL SÉTÁLT A KERT ÁRNYAS LUGASAIBAN.

dő, taposómalom-meghajtású, nyomószivattyús vízművel és a Mátyás uralkodása alatt kialakított, a közlekedőedények törvényén alapuló vízvezetékekkel – juttattak vizet. A kutatások alapján valószínű, hogy ez utóbbi rendszer is Chimenti Camicia tervei nyomán készült el. A budai hegyek karsztforrásokban gazdag területéről – így a hegyi friss patakok vizét is felhasználva – égetett, mázas, 12 kilométer hosszúságú agyagcsövekben vezették át a vizet Budára. Ez a víz nemcsak ivóvízet adott, hanem a paloták és kertek szökőkútjait is működtette. A Budai Várkertek újjáélesztésében jó szolgálatot tennének ezek a budai forrásvizek ma is, hiszen

napjainkban is jó minőségű és nagy mennyiségű vizet adnak.

A Duna vizéből nagy emelőkereken keresztül jutott a víz a hegylábi teraszra, ahonnan föld alatti alagútban, számráhaton vitték fel a vizet a palotába. Jó ivóvizet adtak a hegy mélyén lévő kutak. Szisztematikusan gyűjtötték a csapadékot: Zsigmond király idejében az Anjou-szárnyban lévő Tárház közelében volt egy ciszterna, a Friss palota előtti első udvarban pedig egy kút. A „Cisterna Regia” tetején terült el Mátyás híres függőkertje, melynek kavicsrétegen keresztül áthaladva, megszűrve szivárgott le a víz a vízgyűjtőbe.

Az 1686-os ostrom során kiégett, elpusztult, majd több szakaszban megújított királyi vár, illetve palotaépület 19. század végi – 20. század eleji megújulását Ybl Miklós, majd Hauszmann Alajos tervezte és irányította. A várkertek újjáépítésének elképzelésében Ybl-től napjainkig is szinte minden mesternél a reneszánsz megidézése a cél. A jelenleg zajló megújítás tervezését hosszú kertművészeti, történelmi és régészeti kutatás előzte meg. Bizunk abban, hogy a tudományos kutatások eredményeire támaszkodó megújítás méltóképpen idézi majd fel a középkori, illetve reneszánsz kertépítő elődök munkáját, ugyanakkor a mában gyökerezve tiszteleg műveik előtt, a tájépítéssel, a kertművészet eszköztárával. ✿

KÜLÖNLEGES VENDÉGEK A BUDAI VÁRBAN

Hauszmann Alajos Egyesült Államokban élő ükunokája és gyermekei látogattak el a megújuló Budavári Palotanegyedbe. Eredeti szépségükben csodálhatták meg a századforduló legjelentősebb alkotásait, amelyek a Nemzeti Hauszmann Program névadójához kötődnek.

A Chicagóban élő Martha Tuzson építészként követi a család hagyományait. Fiaival együtt érkezett Magyarországra, ahol Hauszmann Alajos itt élő családtagjaival is találkozott, és élményekben gazdag két hetet töltöttek el Budapesten.

Martha nagyszülei még 1945-ben hagyták el az országot. Franciaországba költöztek, és édesapja nyolc év párizsi tartózkodás után, egy ösztöndíjjal jutott el az Egyesült Államokba, majd ott alapított családot. Martha édesapja, Tuzson János nagy tiszteletnek örvendő gépészmérnökként, több mint 90 évesen is aktívan követi az itthoni eseményeket. Lányát magyarországi utazása előtt számos jótanáccsal látta el, így kiemelt hangsúlyt kaptak

👉 **Tuzson János aktívan követi a híres rokon nevét viselő programot**

a Hauszmannhoz köthető budapesti helyszínek is.

Martha gyermekei most jártak először Magyarországon, hogy édesanyjukkal megismerjék a fővárost és rokonuk, Hauszmann Alajos örökségét. A Várkapitányság munkatársának kíséretében ellátogattak a Budavári Palotanegyedbe, ahol megtekintették az újjászületett Lovardát, és felkeresték a Budavári Palota elsőként helyreállított történelmi termét, a Szent István-termet, valamint a *Hauszmann-sztori* kiállítását is.

Hauszmann Alajos leszármazottai csodálatos élménnyel gazdagodtak, mint mondták, a jövőben is visszatérő vendégei lesznek a megújuló Budavári Palotanegyednek.

HAUSZMANN ÉS A BUDAI VÁR ÚJJÁSZÜLETÉSE

Hauszmann Alajos 1847. június 9-én született Budán. Tanulmányait a Műegyetemen és a berlini Bauakademie-n végezte, majd friss építészként bejárta Németországot, Franciaországot, valamint Itáliát.

Tapasztalatai hozzásegítették ahhoz, hogy a hazai építészetben megteremtse a festő-, szobrász- és építőművészet összhangjának magaskiskoláját. Stílusát a reneszánsz és barokk elemektől ihletett historizmus jellemzi. Legismertebb alkotásai közül kiemelkedik a New York-palota és a Királyi Kúria (volt Igazságügyi Minisztérium Kossuth téri palotája). Tervezői tevékenysége mellett több mint négy évtizeden át tanított a budai egyetemen, így gyakorolva jelentős hatást a hazai építészek elkövetkező nemzedékeire.

Utolsó jelentős munkája a Műegyetem főépülete volt, ám igazán a Budavári Királyi Palota tervezése és kivitelezésének irányítása alatt teljesedett ki, mellyel Ybl Miklós halálát követően, 1891-ben – az elhunyt mester akarata szerint – bízták meg. A krisztinavárosi szárny még Ybl tervei alapján valósult meg. A dunai oldal bővítését ezt követően kezdték meg, ahol már szabadabban bontakoztathatta ki saját művészi elképzeléseit. Az épület Szent György térig való meghosszabbításával kialakult annak jelenlegi formája, kupolával ékesített szimmetrikus tömbje koronaként áll a Várhegy déli végében. ✿

👉 **Hauszmann Alajos leszármazottai, Martha Tuzson és két fia látogattak a Budavári Palotanegyedbe**

MEGNYÍLT A KARAKAS PASA TORNYA

Megnyitotta kapuit a Karakas pasa tornya a Budavári Palotanegyed nyugati oldalának lehangulatosabb részén. Az egykori ágyútorony építetőjéről, Karakas Mehmed budai pasáról kapta a nevét, aki 1620 körül emeltette a 12 szögletű tornyot. A helyreállítással teljesen újjászületett a korábban méltatlanul elhanyagolt Csikós udvar és környezete. Újjáépült a Főörség, a Lovarda, a Hauszmann-féle rámpa és a Stöckl lépcső, valamint a látogatók kedvükre gyönyörködhetnek a Török kertben is.

A Nemzeti Hauszmann Program során végzett helyreállítás valódi újjászületés, hiszen a Budavári Palotanegyedben rekonstruált épületek új kulturális helyszínekként várják a látogatókat – fogalmazott Sikota Krisztina, a Várkapitányság vezérigazgató-helyettese a megújult torony júliusi átadóünnepségén. – A faragott kvaderekövekből készült, tizenkét szögletű ágyútorony még a 19. század végén is őrizte eredeti formáját. A második világháborút követően azonban ellentétes utat járt be, mint a Csikós udvar többi épülete – mondta a Várkapitányság vezérigazgató-helyettese –, hiszen a Főörséget, a Stöckl lépcsőt és a Lovardát a kommunizmusban ideológiai okokból elbontották, és a helyükön használaton kívüli, kavicsos rézsút alakították ki. A torony most új külsőt kapott,

és belső terei is megújultak. A benne működő kávézó és mosdó lehetőséget nyújt a megpihenésre, és itt nyílt meg a Budavári Palotanegyed hetedik információs pontja is, ahol jegyet is lehet váltani az aktuális programokra.

A fügefákkal, rózsákkal és birsal-mával teli Török kert, a mór mintákat idéző díszkút, a Karakas pasa tornya és a sok színes növény mediterrán hangulatot varázsol a Budavári Palotanegyedbe, fogalmazott Sikota Krisztina köszöntőbeszédében. A kö-

➤ **A Török kert sok színes növényvel varázsol mediterrán hangulatot a Budavári Palotanegyedbe, mondta Sikota Krisztina, a Várkapitányság vezérigazgató-helyettese**

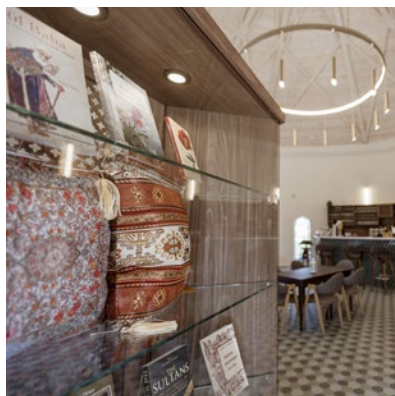
zépkorban a mai Csikós udvar környékét minden oldalról fal vette körül, ez a terület a budai Vár védelmi rendszerének részét képezte. Ebben a faszorosban jött létre a török időkben az Újnegyed nevű városrész, amelynek végében Karakas Mehmed budai pasa 1620 körül emeltetett tornyot – idézte fel a vezérigazgató-helyettes.

A MOST ÁTADOTT KARAKAS PASA TORNYÁNAK MEGNYITÁSÁVAL LEZÁRULT EGY FOLYAMAT, AMELYNEK EREDMÉNYEKÉNT TELJESEN ÚJJÁSZÜLETETT A KORÁBBAN MÉLTATLANUL ELHANYAGOLT CSIKÓS UDVAR ÉS KÖRNYEZETE.

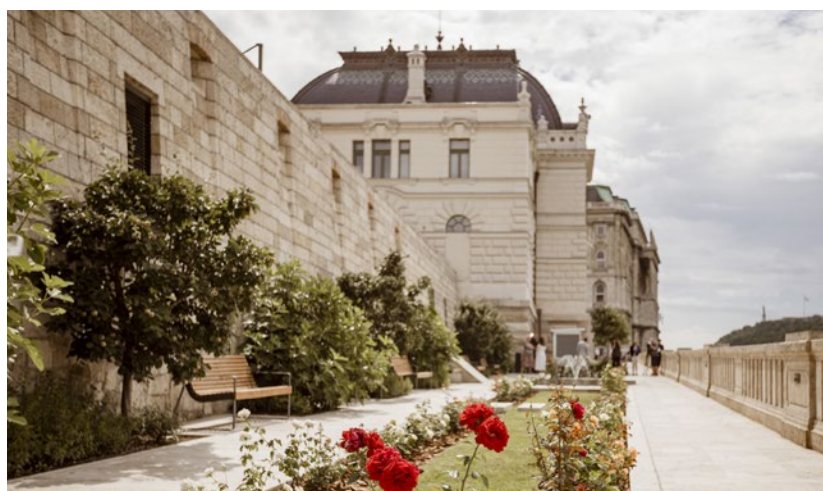

A városrész századfordulós szépségét helyreállítjuk az elpusztított épületek visszaépítésével, ugyanakkor megőrizzük azokat a helyszíneket, amelyek új funkcióval tudják kiszolgálni a mai igényeket – fogalmazott Sikota Krisztina turisztikai, kulturális és kommunikációs vezérigazgató-helyettes.

A Török kert az újjáépített Csikós udvar délnyugati részén fekszik, neve pedig arra a városrészre utal, amely az oszmán hódoltság idején ezen a területen állt. A Várhegy nyugati oldalán elnyúló, az alsó és a felső várfal közötti falszorosban kialakult városrészt Jeni mahalle-nek, azaz Újnegyednek nevezték. A kertben öt színben pompázó rózsabokrok, fügefák, vadszőlő, birsalma, törpe orgona, rendezett park, pázsit várja a látogatókat, a növényzet folyamatos vízellátását automata öntöző- és csepegtetőrendszer biztosítja. A tervezéskor az építetők nagy gondot fordítottak a mediterrán mikroklimával rendelkező kert flórájának kialakítására is.

➤ **A felújított épület új kulturális helyszíneként várja a látogatókat**

A BUDAVÁRI PALOTANEGYED MEGÚJULT TEREI ÉS ÉPÜLETEI A VÁROSRÉSZ FÉNYKORÁT, A 19. ÉS A 20. SZÁZAD FORDULÓJÁT IDÉZIK.

A most átadott Karakas pasa tornyának megnyitásával lezárult egy folyamat, amelynek eredményeként teljesen újjászületett a korábban méltatlanul elhanyagolt Csikós udvar és környezete. A Török kert és a megújult Karakas pasa tornya a Szent György tér felől lépcsőn, a Palota út és a Csikós udvar felől pedig lifttel is megközelíthető.

MEGÚJULÓ VÁR

A Nemzeti Hauszmann Programnak köszönhetően az elmúlt években folyamatos a megújulás a Budavári Palotanegyedben. Aki néhány havonta ellátogat ide, mindig találhat újjászületett épületeket, tereket. 2019 óta folyamatosan zajlanak a munkálatok. A Budavári Palotanegyed megújult terei és épületei a városrész fénykorát, a 19. és a 20. század fordulóját idézik. Újjáépült a Főörség és a Lovarda épülete, a Szent István-terem, a Hunyadi udvar nyugati oldalán közel ötven év után ismét áll az egykori Főörség, amit a Lovarda épületével az újjáépí-

➤ **A Hauszmann-féle rámpa fennmaradt fotók és korabeli tervek alapján épült újjá**

tett neoreneszánsz Stöckl lépcső köti össze. A Hunyadi és Csikós udvar összekötését szolgálja a Hauszmann-féle rámpa újbóli kialakítása, amely a fennmaradt fotók és korabeli tervek alapján épült újjá. Elkészült a Csikós udvar végleges burkolata, a terület új dísz- és közvilágítást is kapott.

Eredeti állapotában újjáépült meg a Habsburg-kapu a hozzá tartozó díszkerítéssel, lépcsővel és turulszoborral, és újra gyönyörködni lehet a Budavári Palotanegyed díszkútjaiban is, a Halászó gyerekek kútjában és a Mátyás kútjában is. A Budavári Palota megújítása jelenleg is zajlik. A József főhercegi palota, a Vöröskereszt Egyetemen egykori székháza és a volt Honvéd Főparancsnokság épülete a következő években készül el. ✂

ATLÉTIKAI VILÁGBAJNOKSÁG A VÁRKERT BAZÁR ELŐTT

A főváros ikonikus helyszínei, így a Hősök tere, az Andrassy út és a Lánchíd mellett a Budavári Palota és a Várkert Bazár érintésével zajlik majd a maratonfutó verseny az augusztusi, budapesti atlétikai világbajnokságon. Így a Budavári Palotanegyed világszerte láthatják majd a tévénézők, de például a Várkert Bazárba is minden bizonnyal sokan ellátogatnak majd szurkolni.

A világ legjobb atlétái érkeznek idén a magyar fővárosba, hogy augusztus 19–27. között részt vegyenek a világbajnokságon. Ez az első alkalom, hogy a sportág csúcseményét Közép-Európában rendezik. A szervezők számításai szerint a nézőkkel együtt az eseményre érkezők több mint 200 ezer vendégéjszákát töltenek majd el az országban.

A versenysorozat legtöbb szármát az új Nemzeti Atlétikai Központban rendezik, a Csepel-sziget északi részén, mégis jól megközelíthető helyszínen. Az egyik legjobban várt versenyt, a maratonfutást viszont Budapest belvárosában tartják, ahol ikonikus helyszínek mellett halad majd a mezőny. A Hősök teréről indulnak a futók, majd következik az Andrassy út, a Lánchíd, a Budai Vár-

alagút és a Budavári Palota nyugati, Tabán felőli oldala, végül pedig a Várkert Bazár előtt is elfutnak, ahonnan az atléták visszafordulnak a hídon át a Hősök tere irányába.

Augusztus 26-án, reggel 7-kor indul a női maraton mezőnye, egy nappal később, szintén reggel 7-kor pedig a férfiak versenye kezdődik. Érdeemes tehát idejében helyet keresni például a Várkert Bazár rámpáján vagy teraszán, ahonnan jól rá lehet majd látni a futókra.

Az eseménysorozat alatt a Budavári Palotanegyed is várja az ide érkező magyar és külföldi vendégeket. A szervezők szerint egymilliárdan is lehetnek viszont azok, akik nem a helyszínen, hanem a tévéképernyők előtt figyelik majd az eseményeket. Így bizonyára nagyon sokan csodálják

majd meg a Budavári Palotát vagy a Várkert Bazárt is a közvetítés során. Ahogy az atlétikai vb szervezőinek mottója fogalmaz: „A világ legjobb futói a világ egyik legszebb városában versenyeznek majd, történelmi díszletek között. Láss csodát!” ✂

A LEGSZERÉNYEBB ÓRIÁS

LOTZ KÁROLY, A FRESKÓK MESTERE

Ki volt ez a művész, aki nem csupán a Budavári Palotán, de a Magyar Nemzeti Múzeumon, a Magyar Állami Operaházon, a Szent István-bazilikán és az Országházon is ott hagyta félreismerhetetlenül egyedi kéznyomát? Könnyűszerrel hozhatta volna úgy a történelem, hogy Lotz Károly a németek nagy festője lesz, ám az élet kiszámíthatatlan fordulatai mégis úgy alakították a sorsát, hogy a magyar képzőművészeti örökséget gazdagította alkotásaival.

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉS

Lotz Károly 1833 decemberében született Hessen tartomány Bad Homburg vor der Höhe nevű fürdővárosában.

Csupán nyolcéves volt, amikor édesapja elhunyt, édesanyja pedig úgy döntött, visszatér Magyarországra. Először Vácra költöztek, itt kezdte el Károly a gimnáziumi tanulmányait a piaristáknál, 1844-ben. 1846-ban, amikor a család Pestre költözött, a pesti piaristákhoz iratták be. Nemcsak első fennmaradt rajza

készült itt, de ebben az iskolában találkozott Marastoni Józseffel, Marastoni Jakab festő és litográfus fiával, akinek édesapja ekkoriban hozta létre az Első Magyar Festészeti Akadémiát a mai Deák Ferenc utcában. Úttörő és hiánypótló vállalkozás volt ez a magyar művészképzés történetében. A piaristáktól búcsút véve hamarosan Lotz Károly is ide járt, a festészet és a szobrászat is szenvedélyesen érdekelte, 15 évesen már akvarelleket készített a szabadságharc eseményeiről.

BÉCSI ÉVEK

Néhány évvel később Bécsben folytatta festészeti tanulmányait Karl Heinrich Rahl magániskolájában, aki korának legtekintélyesebb és legbefolyásosabb osztrák festője volt. Együtt tanult itt Than Mórral is, aki – akár csak Lotz – szintén kiemelkedett Rahl tanítványai közül. Mindketten évekig közreműködtek mesterük monumentális bécsi falképmegrendelésein, csupán 1865-ben, Rahl halála után tértek vissza Magyarországra. Később több-

✂ Az Operaház mennyezetét Lotz Károly monumentális kupolafreskója díszíti

ször is dolgoztak alkotótársakként, a többi között a Vigadó és a Nemzeti Múzeum falfestményein, de közös munkájuk az Arany Album is, melyben Arany János versei mellett Lotz Károly és Than Mór fényképezett illusztrációi szerepelnek.

ELISMERTSÉG ÉS SZERELEM

Lotz hamarosan korának egyik legfoglalkoztatottabb freskófestőjévé vált, nem csupán portréfestésben és alakábrázolásban, de tájképfestészetben is bizonyította tehetségét, melynél talán csak szerénysége volt jelentősebb. Noha egymást érték művészi sikerei, a magánéleti harmónia későn talált rá. Már ötvenes éveiben járt, amikor beleszeretett Jakobey Károly festő feleségébe, Ónody Annába. A házaspár válását ugyan csak 1890-ben mondták ki, de Lotz Károly és Ónody Anna már 1885-től együtt éltek, közösen nevelték a nő három gyermekét, akiket később Lotz a saját nevére vett. 1891-ben kötöttek házasságot a Kálvin téri református templomban.

Lotz Károly korabeli elismertségét mi sem mutatja jobban, mint hogy 1898. február 27-én az iparmű-

KORA ELISMERT MŰVÉSZE VOLT, 1898. FEBRUÁR 27-ÉN AZ IPARMŰVÉSZETI PALOTÁBAN (MA IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM) ÜNNEPÉLYT RENDEZTEK A TISZTELETÉRE.

vészeti palotában (ma Iparművészeti Múzeum) ünnepélyt rendeztek a tiszteletére, melyen a magyar társadalom művészi és laikus köreiből egyaránt alakult küldöttségek járultak a mester elé, átadva koszorúikat és emléktárgyaikat. A 65 éves Lotz mélyen megindulva csak ennyit tudott mondani: „Valóban nem értem, hogy érdemlek meg ily nagyszerű ovációt.”

BARÁTSÁG AZ ÉPÍTÉSZ ÉS A FESTŐ KÖZÖTT

Tehetségét és megbecsülését ismerve nem meglepő, hogy Hauszmann Alajos őt kérte fel, hogy készítse el a Budavári Palota Habsburg-termének monumentális freskóját. Nem ez volt számára az első megbízása, szívesen dolgozott a festőművésszel, a többi között rá bízta a Kossuth téren álló Igazságügyi Palota csarnoki mennyezetképének megalkotását is. Lotz Károly készítette Hauszmann dol-

✂ Lotz Károly és Ónody Anna már 1885-től együtt éltek, közösen nevelték a nő három gyermekét

✂ Virágfüzérés puttók (Lunetta a budapesti Erdődy-palotából)

gozósobájának díszítőfestését is, mely ma is látható a család egykori Döbrentei utcai otthonában. Az építész azt kérte barátjától, hogy nyolc kortárs tervező, Ybl Miklós, Weber Antal, Skalnitzky Antal, Steindl Imre, Petschacher Gusztáv, Koch Henrik, Unger Emil és Richard Lucae medailonképét fesse a dolgozósobájának falára. A mennyezetet pedig műszaképek díszítsék; az építőművészet nőalakja Hauszmann Alajos szépséges feleségét, Senior Mariettát ábrázolja, míg leányuk, Gizella a műtörténet műsójaként köszönjön vissza.

➔ Tündér Ilona és Árgirus királyfi találkozása, Lotz Károly freskója a Pesti Vigadóban, 1865-ből

Senki nem sejtette, hogy a Habsburg-terem lesz a festőóriás utolsó megrendelése. A századfordulón újjászülető palotában három történelmi helyiség kapott helyet: az egyik Szent István király, a másik a Hunyadiak, a harmadik pedig a Habsburgok öröksége előtt tisztelgett. A magyar történelem három igen fontos korszakát tematizáló dísztermek építésekor fontos szempont volt, hogy magyar művészek és mesterek munkája által, magyar alapanyagok felhasználásával készüljenek. A gazdagon díszített, Mária Terézia korabeli barokk stílusban kialakított Habsburg-terem a kupola alatti csarnokban kapott helyet, a bálterem és a nagy trónterem fogta közre – néhány kisebb szoba közbeiktatásával. Remek panoráma nyílt innen a fővárosra. A teremből, melyet a magyarsággal együttműködő jeles Habsburg uralkodó mellszobraival díszítettek, kétkarú lépcső vezetett a palota kertjébe.

A FRESKÓFESTÉSZET MŰVÉSZE

Lotz csodálatos freskóinak középpontjában Magyarország megszemélyesítőjének, Hungáriának az

NEM KELLETT HOZZÁ SOK IDŐ, HOGY A HAZAI KÖZÖNSÉG FELISMERJE TEHETSÉGÉT, HAMAROSAN KORÁNAK EGYIK LEGFOGLALKOZTATOTTABB FRESKÓFESTŐJÉVÉ VÁLT.

alakja, valamint Ferenc József és Erzsébet királyné ábrázolásai álltak. A munkát, mely hozzávetőleg három éven át készült, a megromlott egészségű művész 1903 júliusában fejezte be. Hauszmann visszaemlékezései szerint a hetven felé közelítő Lotzot a munka során erős fájdalmak gyötörték, mégis emberfeletti energiákkal dolgozott, gyakran nyolc-tíz órát töltött egyhuzamban a festőállványon. A Habsburg-dinasztiát dicsőítő történelmi díszterem mennyezeti képeit Ferenc Jó-

zsef tíz hónappal később, 1904 májusában tekintette meg, és őszinte lelkesedéssel nyilatkozott róluk. Gróf Apponyi Lajos udvarnagyot meg is bízta, hogy táviratban közölje elismerését Lotz Károllyal. Az ekkor már betegeskedő, idős mester Tordán kapta kézhez a „legfelsőbb elismerést” tartalmazó sürgönyt. A termet 1904. május 11-én egy udvari bál keretében nyitották meg. Lotz csupán néhány hónappal élte túl a megnyitót, október 13-án hunyt el.

A Habsburg-terem egykori szépségéről egyelőre csupán archív fotók tanúskodnak. Noha a második világháború pusztításai a palotának ezt a részét sem kímélték, a terem nagy része sértetlen maradt, csak később, az ötvenes-hatvanas években esett áldozatul a kommunista éra tudatos rombolásának, akárcsak a Budavári Palota többi, épségben maradt része. A Nemzeti Hauszmann Program keretében egy történelmi helyiség újjászületett már, a századfordulós magyar képző- és iparművészet zsenialitását megmutató Szent István-terem szépségét 2021. augusztus 20-a óta már több mint százezren csodálták meg. A következő években a Habsburg-terem is újra visszanyerheti eredeti állapotát. ✂

➔ A Habsburg-terem egykori szépsége archív fotókon és látványterv a tervezett felújításról

BOGGIE TÍZ ÉVE A VÁRKERT BAZÁRBAN

Tíz éve robbant be a hazai zenei életbe Csemer Boglárka, művésznevén Boggie. Dalaiban az embert legjobban érdeklő külső és belső tájakra röpit, őt hallgatva zenei utazáson vehetünk részt. Augusztus 24-én

Ez vagyok én című, 10 éves születésnapi koncertjén a Várkert Bazárban találkozhatunk vele.

Csemer Boglárka, művésznevén Boggie a *Parfüm* című dalának videóklipjével vált világszerte ismertté. Ő képviselte Magyarországot a 2015-ös Eurovíziós Dalfesztiválon, Bécsben a *Wars for Nothing* című dalával. Első albuma 2013-ban jelent meg, *Boggie* címmel, és most az elmúlt évtizedet ünnepli születésnapi koncertjével. A Várkert Bazár méltó helyszín egy jubileumi koncerthez, amelyre az elmúlt években kiadott négy nagylemezéről válogatott össze 15-20 dalt – mondta az énekesnő. Természetesen meglepetés is lesz, a zenekart egy vonósnégyes egészíti ki, és Boggie két művészhívével is meghívott a jeles alkalomra: Grecsó Krisztián és Petruska András is fellépnek majd a koncerten.

➔ Csemer Boglárka, Boggie

„Egy tízéves pályafutás szemmel látható belülről és kívülről is, a folyamatok jobban érzékelhetők – mondta Csemer Boglárka. – Természetesen az alkotói műfajban létrejött produktum azért nem olyan magától értetődő, mint például egy iparosmunka. Vannak bizonyos mikrofolyamatok, amelyeket nem mindig érzékelünk tényszerűen, adatok szintjén, és vannak olyanok, amelyek később nyernek értelmet, ezért is jó tíz évet egyben látnom.” Mint mondta, előadóként és dalszerzőként is boldogsággal tölti el, hogy idáig juthatott a pályáján, és a Várkert Bazárban együtt ünnepelhet a közönséggel. Boggie szerint a személyes történet, életesemény formál, befolyásol egy-egy művészt, talán ez is oka annak, hogy legutóbb kiadott lemeze nagyon személyes

lett. Az univerzális témák felől közelített az egyre személyesebbek felé. „Minden hatással van mindenre, az, hogy ki hogyan alkot meg egy dalt, annak a függvénye, hogy milyen életrészekben van.” – mondta. Az első, tíz évvel ezelőtti lemezéről azt mondta, a képmutatás, az önelfogadás, a show-biznisz, a közösségi média emberekre gyakorolt hatása, a háború foglalkoztatta. „Akkortájt ezek a témák jobban felzaklattak, mint a tíz évvel ezelőtti társadalmat – fogalmazott. – Olyan személyes élmények kerültek nálam napirendre, hogy nem mehettem el mellettük dal nélkül.”

PROGRAMOK A VÁRKERT BAZÁRBAN

- 08. 13. TÁNC A KERTBEN
Feledi Project: Don Quijote
- 08. 22. Bor, Balaton, Építészeti Borkóstoló és tárlatvezetés a 100 év szezon kiállításán
- 08. 23. VárKERT Mozi – MOME ANIM-válogatás
- 08. 24. BOGGIE: Ez vagyok én
- 08. 25. ELECTRIC LOUNGE – Zságer Balázs
- 09. 04. YBL POP – Orlando x Dom Beats & Slapstick?
- 09. 10. Zenében szabadon – Sugarloaf klasszikusra hangolva
- 09. 10. TÁNC A KERTBEN
BozsiK Yvette Társulat: Lakodalom
- 09. 12. Grecsó fivérek: Többet magunkról
- 09. 17. Kozma Orsi:
Barbra Streisand! – és én!
- 09. 18. Márai-est Petőfiről Hirtling Istvánnal
- 09. 19. OpeRandi Viszkok Fruzi influencerrel és Lackfi János költővel
- 09. 25. VÁRKERT AKUSZTIK – Varga Livius és a NeVa
- 10. 01. Szelíden és szilárdan – Hitvallás Szabó Magdáról
- 10. 08. Zabolátlan lovaim – Kollár-Klemencz László, Farkas Róbert, Dargay Marcell

Várkert
Bazár

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől.

Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

▶ INGYENES PARKOLÁS A DÍSZ TÉREN LAKÓKNAK

A Dísz téren zajló közműbekötési munkák a tervek szerint, megszakítás nélkül haladnak. Ezekkel párhuzamosan régészeti feltárás is zajlik a helyszínen, ezért a munka szakszosan történik. A Dísz téren lakók számára a Várkapitányság ingyenes parkolási lehetőséget biztosít a Palota úti mélygarázsban az esti-éjszakai órákban. A parkolás igénybevételéhez a Dísz térre szóló, érvényes lakcímkártya bemutatására van szükség a garázs diszpécseri szolgálatánál, amely a főkapu melletti helyiségben található.

▶ FORGALOMVÁLTOZÁS

A Szent György utca nyugati oldalán található gyalogosút vonal átkerül a Honvéd Főparancsnokság oldalára, és a nyár folyamán a korábban a Szent György téren létesített ideiglenes gyalogosjárdát sem használhatják a látogatók.

A Hunyadi udvar a Dísz tér irányából a Honvéd Főparancsnokság oldalán létesített új, fedett gyalogosfolyosón, majd ezt követően a Sándorpalota előtti útvonal érintésével

érhető el. A Budavári Palota megújításának részeként az ősz folyamán egy toronydaru-szerkezet kerül a Hunyadi udvarba, a Szent György utca vonalában.

▶ EGY 15. SZÁZADI KÍNAIPORCELÁN-LELET A HAUSZMANN-KIÁLLÍTÁSON

Egy több mint fél évezredes kínai porceláncsészével bővült a Budavári Palotában megtekinthető *Hauszmann-sztori* kiállítás. Ez része annak a sorozatnak, melynek keretében a Budavári Palotanegyed ásatai során talált tárgyakat nézhetnek meg a látogatók.

A régészek a Vöröskereszt Egylet egykori székházának feltárása során bukkantak a műtárgyra. A talpán olvasható, épségben megmaradt hat írásjel szerint Csenghua császár uralkodása alatt, 1465 és

1487 között, a kínai porcelángyártás fellegvárában, Csingtöcsenben (Jingdezhen) készült. Felületén kékkel (kobalt-oxiddal) festett stilizált növények és baromfiformák láthatók, amelyeket először kézzel ráfestették a felületre, majd kiégettek, és ezt követően egy újabb mázréteggel láttak el. Az így készült tárgyakat a kínai császári udvar évente százezres nagyságrendben rendelte a Császári Manufaktúrától.

Az edényeket vízi úton szállították a délkeleti kikötőkbe, majd tovább a Közel-Keletre a tengeri selyemúton. Hatalmas mennyiségben érkezett kínai porcelánára a török uralkodók rendelésére is, akik a kék díszítőfestést nagy becsben tartották. Érdeklenség, hogy a csésze az Oszmán Birodalomból a hódoltság ideje alatt, 1541 és 1686 között kerülhetett Budára, már akkor is régiségként.

A Budavári Palota déli összekötő szárnyában található *Hauszmann-sztori* kiállítás a Szent István-terembe, a Budapesti Történeti Múzeumba vagy a két tárlatra vásárolt kombinált belépőjeggyel, keddtől vasárnapig, 10 és 18 óra között látogatható. ✂

▶ JÁTÉKFIGURA A SZIKLA MÉLYÉN

A Budapesti Történeti Múzeum 2023. május vége óta végez feltárást a Szent György téren, melynek célja egyrészt a korábbi kutatási eredmények hitelesítése, másrészt eddig még nem vizsgált területek átnézése. Az egyik, eddig nem kutatott területen előkerült egy sziklába vágott szemétködör. A két méter átmérőjű objektum alját két és fél méter mélyen érték el a régészek. Bontása során gazdag leletanyag látott napvilágot, többek között rengeteg kerámiaedény, egy csontból faragott játékfigura, számos üvegtöredék, illetve egy bajor Pfennig is. Ezek alapján a 14. század folyamán tölthették fel a sziklagödört. A kutatási munka folytatódik a Szent György téren.

YBL6: ÚJ MŰVÉSZETI TÉR NYÍLT A VÁRKERT BAZÁRBAN

A Derkovics Gyula képzőművészeti ösztöndíjasainak kiállításával nyílt meg a Várkert Bazár új művészeti tere, az YBL6. A tárlat huszonhat kiemelkedő tehetségű, harmincöt év alatti kortárs alkotó műveit mutatja be. A 21. századi igényeket is kielégítő új helyszínen a megújuló Budavári Palotanegyed kávézóval és információs szolgáltatásokkal is várja majd látogatóit.

A Derkovics Gyula képzőművészeti ösztöndíj, melyet művészskorokban Derkónak rövidítettek, közel hét évtizede nyújt anyagi és szakmai támogatást a 35 év alatti, kiemelkedő tehetségű művészeknek. A rendkívül rangos elismerést minden évben 26 művész kaphatja csak meg, és egy alkotó legfeljebb háromszor nyerheti el. A pályázatokat tíz főből álló szakértői kuratórium bírálja el. Az ösztöndíj az alkotómunka anyagi feltételeinek támogatásán túl hozzájárul a művészi utánpótlás mindenkorinak a minőségének és relevanciájának bemutatásához is.

A tárlat keretében 2023. augusztus 4. és szeptember 20. között bemutatott alkotások mindegyikét lenyűgöző részletgazdagság és megrendítő érzékenység jellemzi. A művek mellett, hogy elgondolkodtatnak, új perspektívákat is nyitnak. Arra ösztönzik a látogatókat, hogy más szemmel nézzenek a világra. Tematikai sokszínűség is jellemzi a műalkotásokat, így a festmények és szobrok mellett nagy méretű grafikákkal és interaktív installációkkal is találkozhatnak a látogatók.

Az újonnan létrejött YBL6 nemcsak csodálatos tereivel, de magá-

val a nevével is emléket kíván állítani a 19. századi Magyarország és egyben a Várkert Bazár kimagasló építésének, Ybl Miklósnak. Az épületegyüttest nem csak iparművészeti csodák díszítik, jelentős művészek is kötődnek hozzá. 1884-ben nyitott itt műtermet Strobl Alajos szobrászművész, majd 1893-ban a műtermét jóbarátja, Fadrusz János szobrászművész kapta meg. A Várkert Bazárban kapott helyet a Magyar Történelmi Képcsarnok, 1888 és 1918 között pedig itt működött a Magyar Királyi Női Festőiskola olyan festőművészek vezetésével,

♥ **Gallai Judit: Feline Garden, 2022, 160 x 180 cm, olaj, vászon**

♥ **Süveges Rita: Crash I., 2022, 80 x 60 cm, olaj, bársony**

♥ **Rózsa Luca Sára: Human Herd (The Prey), 2022, 200 x 155 cm, olaj, vászon**

♥ **Szabó Kristóf: Wrong Data Fehérvár '71, 2022, 140 x 190 cm, akril, vászon**
♥ **Gulyás Andrea: Víziópisztoly I., 90 x 120 cm, olaj, vászon**

mint Lotz Károly. A sort hosszan lehetne folytatni, hiszen fennállása alatt művészek százai kötődtek a Várkert Bazárhoz – ezt az örökséget eleveníti fel az YBL6 Művészeti Tér.

A 21. századi látogatói igényeket kielégítő helyszínnel új fejezet

kezdődik a Várkert Bazár kiállítási programjában. Egy művészeti fókuszú, időszaki kiállításokat bemutató kiállítási és rendezvényhelyszín jött létre, amely majd kávézóval és információs szolgáltatásokkal is várja a megújuló Budavári Palotanegyed látogatóit. ☘

▶ KIÁLLÍTÓ MŰVÉSZEK

Az ösztöndíjasok zöme a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán vagy más hazai és külföldi művészeti felsőoktatásban vett részt. Szakmai képzettségük közös jellemzője, hogy a legtöbben számos nemzetközi kortárs művészeti rezidenciaprogramban is részt vesznek. A kiállító művészek többsége már pályája elején aktívan bekapcsolódik a hazai múzeumok és vezető galériák kiállítási programjába, és a műkereskedelem szereplői is mindig nagy figyelemmel kísérik munkásságukat. Mindez nem véletlen, mivel a Derkó egyfajta minőségjelzőként is működik: irányt mutat. A szakma és az érdeklődők fókuszát a feltörekvő tehetségek felé fordítja, vagyis a Derkó mint brand egy értékkepző, hivatkozási alap.

Az idei kiállítók névsora: Antal István, Bánkúti Gergő, Bernáth Dániel, Éles Lóránt, Gallai Judit Ágnes, Gáspár Szilárd, Horesnyi Bálint, Jagicza Patrícia Linda, Kazi Roland, Kiss Adrian Alexandru, Kótai-Gulyás Andrea Katalin, Körei Sándor, Lázár Kristóf, Páll Tamás Ádám, Révész Anna, Rózsa Luca Sára, Süveges Rita, Szabó Franciska, Stohl Alíz, Szabó Kristóf, Szabó Menyhért, Takács Ádám, Üveges Mónika, Szilágyi Péter Antal, Varga Ádám.

A kiállítás megtekinthető 2023. szeptember 20-ig, hétfőtől vasárnapig, 10 és 18 óra között, augusztus 20-ig ingyenesen.

ÍNYENCSÉGBŐL ELSŐ

Kosztolányi Dezső évekig vegetáriánus volt, azt vallotta, hogy számára a legnagyobb lakoma egy falat kenyér, amit mindig is szeretett és kedvenc csemegéjének nevezett. Később viszont felhagyott ezzel az étrenddel, és onnantól fogva a borjúpörkölt és a habos sütemények lettek a legkedvesebb ételei.

Kosztolányi Dezső, a magyar irodalom egyik legjelesebb képviselője, az ételek imádatában is kitűnt. Igazi gourmet volt, a gasztronómia szerelmese. Felesége, Harmos Ilona visszaemlékezései arról számolnak be, hogy az író, költő, műfordító, újságíró, a legendás Nyugat folyóirat munkatársa előszeretettel nézegette magát a tükörben, nem eresztett-e pocakot. A magyar nyelv varázslója egy időre felhagyott ugyan a húsevással, „jó útra tért”, azért konyhájában a fogyókúrásoknak szigorúan tiltott magyar ízek csodái rottyogtak, sülték, párolódtak, engedték a szaftot. Ki oda belépett, felhagyhatott minden diétás remény-nyel. Kosztolányi Dezső, ahogy kortársai, Móricz Zsigmond vagy Krúdy Gyula, tudta, hol terem a hasnak kedves finomság. *Cseregdi Bandi Párizsban, 1910-ben* című novellájában így ír: „Az étlapon borjúpörkölt, tokány, galuska, tarhonya, gulyás, tejfölös

BORJÚPÖRKÖLT TÚRÓS CSUSZÁVAL

Hozzávalók:

- ✿ 1 kg borjúhús
- ✿ 2 fej vöröshagyma
- ✿ 2 evőkanál sertészsír
- ✿ 1 evőkanál őrölt pirospaprika
- ✿ 1-2 evőkanál só
- ✿ 2 darab paradicsom
- ✿ 1 darab paprika
- ✿ 30 dkg fodros nagykocka
- ✿ 20 dkg szalonna
- ✿ 20 dkg juhtúró
- ✿ 2 darab kisebb kiserelésű tejföl

Elkészítés:

A megtisztított, apróra vágott hagymát zsíron üvegesre pirítjuk. Hozzáadjuk a kockára vágott húst, pirospaprikával, sóval ízesítjük. Amíg nem eszert levet, kevergetjük, hogy ne égjen le. Lefedve, közepes lángon főzzük. Mikor megpuhul a hús, adjuk hozzá a felaprított paradicsomot és paprikát. Az étel ezután nagyjából öt-tíz perc alatt készül el.

A kockára vágott szalonnát megpirítjuk, utána összekeverjük a korábban kifőzött tésztával. Megsózzuk, elmorzsoljuk rajta a túrót, majd elkeverjük a tejföllel. Előmelegített sütőben 200 fokon, körülbelül tíz-tizenöt percig sütjük, majd a pörkölttel együtt tálaljuk.

túrós csusza pörccel, lekváros mélt, uborkasaláta. – Feri – intette oda a pincért, mintha régi ismerőse lett volna –, no mit eszünk? Hozzon nekünk két szép borjúpörköltet, tarhonyával. Várjon. Van kovászos uborkájuk? Akkor hozzon nekünk két szép kovászos uborkát is.”

Tisztában vagyunk-e vele, mi fán terem ez a szívünknek és gyomrunknak kedves ételnév? Pörkölt szavunk első felbukkanása 1848-ra datálható. Az etimológiai szótár alapján tudható, hogy nagy valószínűséggel a pörkölt hús szószerkezet jelzői szerepű előtagja önállósult, valamint főnevesült. A cseh és szlovák perkelt, a német pörkelt a magyar szó átvételei. Több forrásból is tudható, hogy Kosztolányi Dezső egyik kedvenc étele a viszonylag egyszerűen előállítható, de rendkívül tápláló borjúpörkölt volt, ráadásul túrós csuszával tálalva. ✿

✿ **Kosztolányi Dezső huszonkettő, Karinthi Frigyes pedig húszéves volt, amikor barátságot kötöttek**

KERESZTREJTVÉNY

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra hívjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése ezúttal: mely várbéli, a közelmúltban megújult kulturális-építészeti örökség részlete látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét szeptember 15-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben

(Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény. A megfejtést postai úton beküldő játékosainkat kérjük, hogy a telefonszámukat is szíveskedjenek elküldeni a kapcsolatfelvétel megkönnyítése érdekében.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

		NYOMATÉKOSÍT	GÉPFEGYVERTÍPUS	RÁNC	KÁRTYAJELZÉS	HAJBA...; ÖSSZEVÉSZ	
	1						A
	... TURNER				RÓMAI APRÓPÉNZ HULL A CSAPADÉK		
	ENERGIA JELE		SZÍNÉSZ (JOHNNY)				
	SPANYOL AUTÓJEL		VEGYJEL LUTÉCIUM				
	2	BANKPÁNIK	FEJLETT GERINCES AZ ÁBÉCÉ 10. BETŰJE			NÉVELŐ ELCSÉPELT	
POCSÉK (ARGÓBAN)			EURÓPAI UNIÓ		JOG, LATINUL ÁBÉCÉNK KEZDETE		
ORFALU HATÁRAI!			PÉLDÁUL ITTRIUM VEGYJELE		BÁNYAVÁGAT A MUNKA JELE		
				WÁGNER-NYITÁNY!		TESLA, RÖVIDEN	

A megfejtést beküldő személyek a megfejtés beküldésével elfogadják, hogy személyes adataik kezelése a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajkoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztatónak megfelelően történik.

KARMELITA
koncertek

ÜNNEP A ZENÉBEN

ÚJ ÉVAD | 2023–2024

Nyitóhangverseny szeptember 24-én

BUDAVÁRI
PALOTANEGYED

karmelitakoncertek.hu